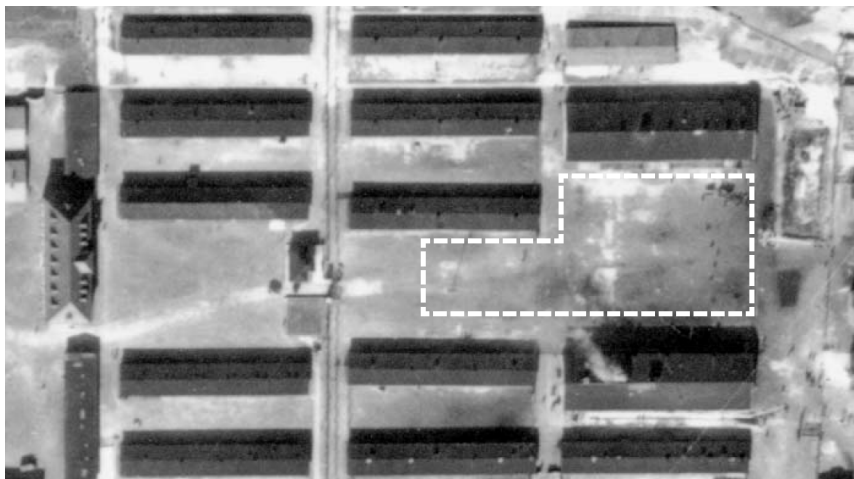

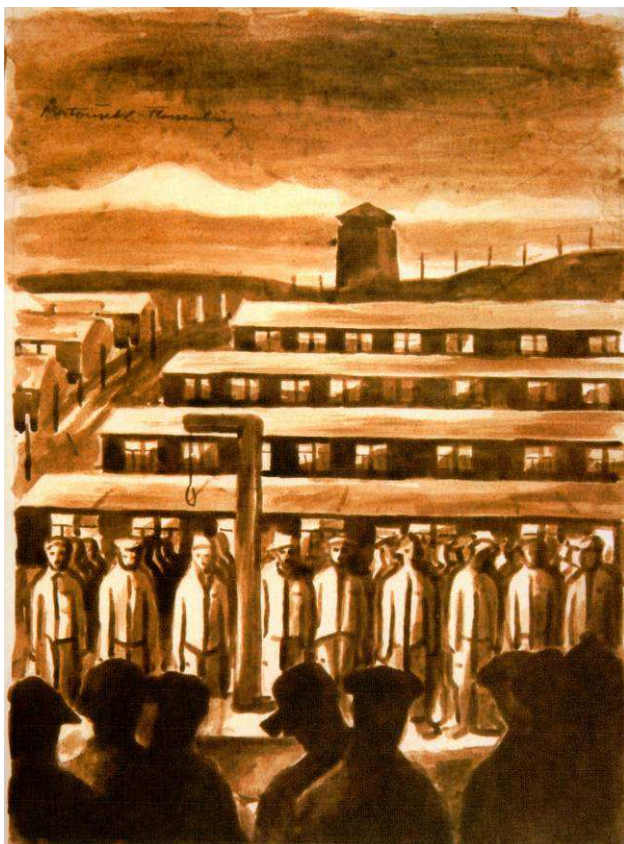
Téma: Jak se zacházelo s historií koncentračního tábora Flossenbürg Modul: Porovnávání fotografií

Faktické informace: Apelplac

Apelplac byl středem prostoru určeného pro vězně. Začínal hned za táborovou bránou a zahrnoval i oblast mezi táborovou kuchyní a prádelnou. Uprostřed apelplacu stála šibenice, která se používala k veřejným popravám před očima všech vězňů. Častým důvodem pro popravu byly pokusy o útěk, smrtí se trestala ale i jiná „provinění“ (z pohledu SS).

Část koncentračního tábora Flossenbürg shora. Na snímku je označen apelplac uprostřed vězeňského areálu (Foto: Letecký snímek armády USA z 23. března 1945, National Archives, Washington D.C.)

← Ota Matoušek: Před popravou ve Flossenbürgu, rok neuveden (akvarel, Památník Terezín).

Malíř Ota Matoušek se narodil v roce 1890 v Plzni. V roce 1943 byl zatčen gestapem kvůli účasti na odboji proti německé okupaci a následně byl vězněn v Terezíně, v Kladně a v koncentračním táboře Flossenbürg.

Každé ráno a každý večer se museli vězni shromáždit na apelplacu. Během nástupu kontrolovali příslušníci SS počet vězňů a mrtvých. Často to znamenalo stát až několik hodin v pozoru, v zimě a ve sněhu nebo naopak ve velkém horku, což představovalo pro podvyživené a nedostatečně oblečené vězně další utrpení.

Při nástupech bylo na denním pořádku, že kápové, tedy dozorcí z řad vězňů, bili jiné vězně. Při popravách museli vězni nastoupit před šibenici na apelplacu. Kromě toho SS často nařizovala nástupy za trest. I při nich museli vězni stát dlouhé hodiny. Opakovaně pak docházelo k tomu, že zesláblí vězni omdlávali vyčerpáním.

Sergej Rybalka* (od listopadu 1942 v koncentračním táboře Flossenbürg) o trestných nástupech:

„Když se ozval poplach, museli vězni rychle vyběhnout z baráků. V noci ve dvě hodiny, ve tři hodiny, přepočítávalo se, jestli nikdo neutekl. Počítali nás znovu a znovu. Počítali nás. Stáli jsme tak hodinu. „Jděte zase dovnitř!“ Sotva jsme si znovu lehli, museli jsme hned zase vstávat. To se stávalo často. V noci jsme nespali, dvakrát, třikrát to samé divadlo.“

Sergej Rybalka se narodil v roce 1925 v Potlavě na Ukrajině, kde byl ve svých 16ti letech zatčen příslušníky SS a v listopadu 1942 odvezen na otrockou práci do koncentračního tábora Flossenbürg. Až do zrušení tábora musel vykonávat nucené práce v místním kamenolomu. V dubnu 1945 byl osvobozen na pochodu smrti americkou armádou nedaleko Chamu.

Po osvobození koncentračního tábora Flossenbürg armádou USA 23. dubna 1945 ztratil apelplac svou funkci. Vězni, kteří přežili, postavili uprostřed apelplacu řečnickou tribunu, vztyčili vlajky vítězných velmocí USA, Velké Británie a Sovětského svazu a vystavili zde portréty hlavních představitelů těchto zemí v životní velikosti. Na apelplacu se pak konalo několik oslav osvobození.

← Pohřební průvod pro vězně, kteří zemřeli po osvobození, na vyzdobeném apelplacu 3. května 1945 (Foto: National Archives Washington D.C.)

← Apelploc se stojákem na osvětlení, po roce 1945 (Foto: Památník Flossenbürg)

Od roku 1945 do roku 1947 byl bývalý apelploc součástí amerického zajateckého tábora pro Němce a tábora Organizace pro uprchlíky při OSN, UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) pro takzvané Displaced Persons („DPs“ = cizí státní příslušníci, kteří se po skončení války ještě zdržovali v Německu). V této době sloužil apelploc uvězněným Němcům jako sportoviště.

Po roce 1947 se volné prostranství mezi táborovou prádelnou a kuchyní postupně začleňovalo do průmyslového areálu a bylo zastavěno výrobními halami. Obec Flossenbürg měla velký zájem na průmyslovém využití prostoru bývalého tábora. Ze strany obyvatelstva Flossenbürgu, regionálních politiků ani Bavorského státu, kterému byl areál v roce 1948 předán americkou vojenskou správou, proti tomu nezaznívaly žádné námitky. Dokonce i tehdejší starosta města Weiden, sám bývalý vězeň v koncentračním táboře Flossenbürg, souhlasil s dalším využitím areálu tábora. Všechny zúčastněné strany byly jednotně pro to, aby – s výjimkou památníku „Údolí smrti“, založeného v letech 1946/47 polskými DP v blízkosti krematoria – zmizely všechny stopy koncentračního tábora Flossenbürg.

← Průmyslový podnik na bývalém apelplacu kolem roku 1960 (Foto: Heinz Werner, bývalý farář obce Flossenbürg)

Bývalý apelplac s továrními halami, ve kterých se vyráběly např. dřevěné dveře, dřevěné hračky, součástky pro automobilový průmysl a později mobilní telefony, nebyl až do roku 2001 součástí areálu Památníku, který se od roku 1969 skládal pouze z tzv. „Údolí smrti“, z přilehlého hřbitova a z bývalého táborového vězení. Apelplac nebyl po několik desetiletí veřejně přístupný, což návštěvníkům Památníku ztěžovalo uvědomit si celkovou rozlohu bývalého koncentračního tábora.

Jako poslední využívala tovární halu stojící přímo uprostřed apelplacu telekomunikační firma, jejíž vedení se později rozhodlo své sídlo přesunout jinam právě kvůli jeho poloze. V roce 1998 tak přenechala pozemek i halu Bavorskému státu pod podmínkou, že bude areál po stržení tovární haly připojen k Památníku. Od té doby mohou návštěvníci vstupovat také do prostoru apelplacu, který je dnes centrálním místem Památníku.

Průmyslové haly na bývalém apelplacu, 90. léta 20. století.

Prameny a literatura:

- Letecký snímek americké armády, National Archives, Washington D.C., doplněno vyznačení apelplacu podle: KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hg.): KZ-Gedenkstätte Flossenbürg. Rundgang deutsch, o.O., [2008], str. 9. www.gedenkstaette-flossenbuerg.de/fileadmin/dokumente/Rundgangsbroschueren/RS_DE.pdf, citováno 28.1.2013
- Kresba: Ota Matoušek, Památník Terezín.
- Citát Sergeje Rybalky: Medienwerkstatt Franken / KZ-Gedenkstätte Flossenbürg: „Wir haben überlebt ... die andern sind geblieben.“ Ehemalige Häftlinge erinnern sich, 2007 (DVD)
- Foto Pohřební průvod: US Army Signal Corps, National Archives Washington D.C.
- Foto Apelplac po roce 1945: neznámý autor, Památník Flossenbürg.
- Foto Apelplac kolem roku 1960: Heinz Werner, bývalý farář obce Flossenbürg.
- Foto Apelplac v 90. letech 20. století: neznámý autor, Památník Flossenbürg.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg / Stiftung Bayerische Gedenkstätten (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Katalog zur ständigen Ausstellung, Göttingen 2008.
- KZ-Gedenkstätte Flossenbürg (Hrsg.): Konzentrationslager Flossenbürg 1938-1945. Ausgewählte Texte und Bilder der Ausstellung zur Lagergeschichte, Flossenbürg 2007.
- Skriebeleit, Jörg: „Alles muss verschwinden, was den Charakter des Lagers trägt, die Baracken, der Eingang, die Wachtürme“. Das Gelände des KZ Flossenbürg zwischen 1945 und 1949. In: Dachauer Hefte 19, 2003, str. 180-200.